

**Česká republika**  
**NÁLEZ**  
**Ústavního soudu**

**Jménem republiky**

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa (soudce zpravodaje) a soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatelky **M. D.**, zastoupené Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou, sídlem Burešova 615/6, Brno, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 2016 č. j. 4 Tdo 1022/2016-23 ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 8. února 2016 č. j. 8 To 43/2016-43 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 14. prosince 2015 č. j. 3 Nt 202/2015-35, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 6**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6**, jako vedlejších účastníků, takto:

**I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 2016 č. j. 4 Tdo 1022/2016-23 ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 8. února 2016 č. j. 8 To 43/2016-43 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 14. prosince 2015 č. j. 3 Nt 202/2015-35 došlo k porušení stěžovatelčina práva na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejího práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**

**II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 2016 č. j. 4 Tdo 1022/2016-23, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8. února 2016 č. j. 8 To 43/2016-43 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 14. prosince 2015 č. j. 3 Nt 202/2015-35 se ruší.**

Odůvodnění

**I.**

**Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí**

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, jimiž bylo dle jejího tvrzení porušeno její ústavní právo na osobní svobodu podle čl. 8 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 14 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 10/2010 Sb. m. s.), právo na soukromý život podle čl. 7 a 10 Listiny, čl. 8 Úmluvy ve spojení s čl. 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, právo nebýt diskriminován podle čl. 3 Listiny, čl. 14 Úmluvy a čl. 5 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 Úmluvy a čl. 13 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

2. Z obsahu vyžádaného soudního spisu, vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“) pod sp. zn. 3 Nt 202/2015, se podává, že tento soud rozhodoval o návrhu Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6, aby stěžovatelce bylo uloženo ochranné psychiatrické léčení ústavní formou. Proti stěžovatelce byly dne 11. 11. 2014 zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání přečinu krivého obvinění podle ustanovení § 345 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“). Toho se měla dopustit tak, že policejnímu orgánu opakovaně sdělila, že MUDr. P. H. (dále jen „poškozený“) si najal osoby, které ji sledují a v její nepřítomnosti vypojují bezpečnostní zařízení jejího bytu a následně v něm poškozují osobní věci a vybavení. Na stěžovatelku byl dvěma znalci vypracován znalecký posudek z odvětví psychiatrie. Znalci dospěli k závěru, že stěžovatelka trpí závažnou, nikoliv pouze přechodnou duševní poruchou. Její rozpoznávací i ovládací schopnosti jsou dle znalců vymizelé, neboť jedná v duchu svého nevyvratitelného bludu. To se projevuje tak, že se brání domnělým škůdcům instalací drahých zajišťovacích a sledovacích opatření a mnohačetnými podáními. Tím se stává její pobyt na svobodě pro společnost nebezpečným. Znalci doporučili nařídit ústavní léčení do doby tzv. sociální remise, tedy než stěžovatelka získá na svou chorobu dostatečný náhled, neboť hrozí aktivní obrana fyzickým útokem. Obvodní soud napadeným usnesením tomuto návrhu vyhověl a stěžovatelce uložil ochranné ústavní léčení, když se ztotožnil s názorem znalců. Doplnil navíc, že stěžovatelka se na psychiatrii nikdy neléčila, a přestože prohlásila ochotu podrobit se ambulantnímu léčení, v průběhu soudního řízení si léčbu nezajistila.

3. S těmito závěry se následně plně ztotožnil i Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“), který zamítl napadeným usnesením stěžovatelčinu stížnost proti rozhodnutí obvodního soudu.

4. Stěžovatelčino dovolání proti rozhodnutí městského soudu odmítl napadeným usnesením Nejvyšší soud. Ten v odůvodnění shledal, že stěžovatelka se dobrovolně nepodrobuje skutečné psychiatrické léčbě a do ambulance dochází toliko za účelem opatření si potvrzení o léčbě. Ve zbytku se ztotožnil se závěry soudů nižších stupňů.

## II.

### Argumentace stěžovatelky

5. Dle stěžovatelky soudy postupovaly v řízení formalisticky a ochranné léčení uložily v rozporu se zákonnými podmínkami. Těmi se odmítly podrobně zabývat a velice stručná odůvodnění napadených rozhodnutí vyvolávají ve stěžovatelce dojem, že její osobní svobodě, jako předmětu řízení, nepřikládaly patřičnou váhu.

6. Stěžovatelka zpochybňuje závěry znaleckého zkoumání, podle něž soudy rozhodovaly. Zdůraznila, že se nikdy neléčila na psychiatrii, nedocházela k psychologovi a nedopustila se trestného jednání. Dle stěžovatelky je zarážející, že jí na základě jediného pohovoru, dlouhého cca 40 minut, a z něj vyplývajícího posudku, bylo uloženo ochranné léčení v ústavní formě. Posudek navíc obsahuje celou řadu objektivních nepřesností (např. v rodinné anamnéze) a nepravd, když uvádí, že stěžovatelka odmítla psychologický test, který jí však nebyl nabídnut. Jiný test, který

stěžovatelka absolvovala, pak do posudku zahrnut nebyl. Bez jakéhokoliv objektivního testu pak znalci dospěli k závěru, že u stěžovatelky hrozí „*aktivní obrana fyzickým útokem*“, ačkoliv se žádného obdobného jednání v minulosti nedopustila. Posudek není dostatečně individualizován. Z uvedených důvodů tak nedostojí požadavku objektivnosti a přezkoumatelnosti, vyplývajících z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

7. Stěžovatelka rovněž namítá, že údajně zjištěná duševní porucha nedosahuje intenzity, která by vyžadovala zásah v podobě ústavní léčby. Soudy nedostatečně popsaly konkrétní hrozbu, která by stěžovatelčiným ponecháním na svobodě měla nastat. Přitom stěžovatelka nespáchala žádný násilný trestný čin a nejednala s úmyslem kohokoliv poškodit, což potvrdili i znalci. Pokud jde o případné podávání dalších trestních oznámení, pak toto právo nemůže být ochranným léčením stěžovatelce odepřeno. V demokratické společnosti je dle stěžovatelky nepřijatelné, aby byl někdo zbaven svobody pouze za to, že se snaží v dobré víře chránit svá práva, i kdyby byl pocit jeho ohrožení založen na omylu, či nevyvratitelném přesvědčení. Ochranné léčení tedy nesplňuje podmínku vhodnosti prostředku, jakožto prvního kroku tzv. testu proporcionality, k zamezení stěžovatelčina nežádoucího jednání. Dále stěžovatelka obecně namítá, že rovněž při znalosti situace psychiatrických léčen v České republice lze důvodně pochybovat o možnosti splnění tohoto cíle. K tomu stěžovatelka velmi obsáhle uvádí celou řadu systematických chyb při provozování těchto zařízení, k nimž v praxi dochází.

8. Postup soudů nesplňuje dle stěžovatelky ani podmínku potřebnosti. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka podala pouze jedno trestní oznámení, stačilo by jeho prošetřování odložit a žádné další kroky proti stěžovatelce nepodnikat. Případného poškozeného pak bylo možno odkázat na civilní řízení. V případě obavy z recidivy mohl soud využít institutu dohledu. Zejména pak měl soud zvážit uložení ambulantního léčení. Za absurdní považuje stěžovatelka argument soudu, že ústavní léčení je třeba uložit, neboť stěžovatelka nezačala sama chodit k psychiatrovi. Takový závěr pomíjí stěžovatelčino právo rozhodovat o svém zdraví do doby, než je povinna nějaké léčení podstoupit i proti své vůli. Uvedený argument navíc nic nevyovídá o tom, zda bude stěžovatelka ochotna podstoupit ambulantní léčení poté, co jej nařídí soud. Konečně, Nejvyšší soud potvrdil, že v současné době již stěžovatelka navštěvuje ambulantní psychiatricku zcela dobrovolně. Zároveň však Nejvyšší soud nepřijatelně dovozuje, že tyto návštěvy jsou vedeny pouze s cílem „*opatřit si podklad pro tvrzení, že ambulantní léčba probíhá*“. Podstoupení ambulantní léčby je tak pro soudy zřejmě irelevantní.

9. Uložené opatření pak selhává i v podmínce přiměřenosti, jako poslední části tzv. testu proporcionality. Ústavní léčení je jedním z nejvíce omezujících ochranných opatření, v němž se osoba musí podrobit striktnímu režimu, ztrátě zaměstnání a s tím případně spojené finanční tíži. Režim léčebny přitom není zákonem regulován (kupř. neexistuje právo vycházky či možnosti nosit vlastní oblečení). Kvůli výkonu ústavní léčby tak stěžovatelka nebude moci dále pracovat a s největší pravděpodobností přijde o pronajímaný byt. Soudy pak tyto dopady vůbec nebraly v potaz. Společenská škodlivost spáchaného činu byla pak dle stěžovatelky mizivá, neodůvodňující uložení ústavního léčení.

10. Soudy se navíc v napadených rozhodnutích vůbec nezabývaly tím, zda se údajný skutek vůbec stal, popř. zda má znaky trestného činu. V tomto směru stěžovatelka poukazuje na přehlíženou svědeckou výpověď, dle níž skutečně dochází ke škodě na

stěžovatelčině majetku. Této skutečnosti orgány činné v trestním řízení nevěnovaly dostatečnou pozornost. Poškozeného přitom stěžovatelka označila až při podávání vysvětlení, nikoliv v trestním oznámení. Pachatel krivého obvinění přitom musí vědět o lživosti svého tvrzení. To však stěžovatelka podle znaleckého posudku vědět nemohla. Její jednání tak znaky trestného činu nenaplňovalo. Nebezpečí, která má stěžovatelčin pobyt na svobodě vyvolávat, pak není v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu dostatečně určitě vymezeno a nemůže být tedy důvodem pro uložení ochranného léčení. V uložení ochranného léčení pak spatřuje stěžovatelka i diskriminaci. Pokud by u ní nebyla shledána duševní porucha, uplatnily by orgány činné v trestním řízení vůči ní postih, který by nedosahoval takové intenzity jako ochranné léčení. Ze všech uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Ústavní soud napadená rozhodnutí zrušil.

11. Součástí ústavní stížnosti byl rovněž návrh, aby Ústavní soud odložil vykonatelnost napadených rozhodnutí. Tomuto návrhu Ústavní soud vyhověl a usnesením ze dne 20. 12. 2016 č. j. III. ÚS 3675/16-25 odložil vykonatelnost napadených rozhodnutí až do vydání konečného rozhodnutí Ústavního soudu. Důvodem byla zejména závažná hrozící újma, kterou mohla být stěžovatelka výkonem ochranného léčení postížena, přičemž zároveň nebyla shledána žádná újma reálně hrozící třetím osobám v případě nevykonání napadených rozhodnutí.

### III.

#### Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelky

12. Ústavní soud podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a vedlejším účastníkům řízení a dal příležitost stěžovatelce k replice.

13. Možnosti vyjádřit se k ústavní stížnosti využily Nejvyšší soud, městský soud, obvodní soud a Nejvyšší státní zastupitelství.

14. Obvodní soud a městský soud pouze odkázaly na odůvodnění napadených rozhodnutí (viz k tomu sub 2 a 3).

15. Nejvyšší státní zastupitelství pak sdělilo, že své stanovisko k věci uvedlo ve vyjádření k dovolání a nebude jej dále doplňovat. V tomto stanovisku Nejvyšší státní zastupitelství především vyjádřilo nesouhlas s tvrzením stěžovatelky, že její pobyt na svobodě není nebezpečný. Duševní choroba u ní trvá řadu let a léčit se pro nedostatek náhledu odmítá. Působení bludů tak hrozí opakováním stejné nebo závažnější trestné činnosti. Nelze očekávat, že by se stěžovatelka léčila dobrovolně, přičemž bez léčby lze očekávat spíše zhoršení jejího zdravotního stavu. K otázce formy léčení poukázalo Nejvyšší státní zastupitelství na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 167/2014, z něž lze dovodit, že důležitými kritérii pro stanovení formy léčení je i náhled obviněného na nutnost léčby. Ten u stěžovatelky není vůbec přítomen a nelze tedy předpokládat, jak konstatoval znalec a oba soudy, že by stěžovatelka respektovala nařízenou léčbu ambulantní. Závěrem Nejvyšší státní zastupitelství konstatovalo, že pro posouzení nebezpečnosti pobytu osoby na svobodě není rozhodující závažnost jí spáchaného skutku. Ústavní léčbu lze tedy uložit i po spáchání relativně mírných deliktů.

16. Dle Nejvyššího soudu stěžovatelka v ústavní stížnosti předkládá vlastní skutkové závěry a výklad práva. Napadené rozhodnutí nemá s ohledem na námítky ústavněprávní přesah. Nejvyšší soud se zabýval stěžovatelčinými dovolacími námítkami a neshledal je relevantními, což řádně odůvodnil. Jde tedy jen o střet různých výkladů příslušných právních pojmů. Z uvedeného důvodu tedy Nejvyšší soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

17. Stěžovatelka svého práva na repliku nevyužila.

### III.

#### Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

### IV.

#### Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

19. Směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí orgánu veřejné moci, považuje ji Ústavní soud za důvodnou, jestliže napadené rozhodnutí je vzhledem ke své povaze, namítaným vadám svým či vadám řízení, které jeho vydání předcházelo, způsobilé porušit základní práva a svobody stěžovatelů (tzv. kvalifikované vady), tj. kdy ústavní stížnost vykazuje ústavněprávní dimenzi. Tyto podmínky byly v dané věci splněny a ústavní stížnost je proto důvodná.

20. V dané věci považuje Ústavní soud za klíčovou otázku proporcionality zásahu do základních práv a svobod stěžovatelky postupem soudů v předmětném řízení, resp. posouzení, jakou oporu měl tento hrozící zásah do osobní svobody stěžovatelky v provedených důkazech a závěrech, které z nich soudy vyvodily. Nutnost uložení ústavního ochranného léčení dovodil obvodní soud především z výsledků znaleckého zkoumání, ze kterých mělo vyplynout, že stěžovatelka trpí závažnou duševní poruchou a její pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný. Ústavní léčení by dle obvodního soudu mělo stav stěžovatelky stabilizovat do tzv. sociální remise (získání náhledu na poruchu) a tím vytvořit podmínky pro léčbu ambulantní. Obvodní soud rovněž poukázal na to, že stěžovatelka sice uvádí, že by se ambulantně léčila, avšak sama si po celou dobu řízení léčbu nezajistila. Městský soud se s těmito závěry plně ztotožnil a doplnil, že stěžovatelka na své onemocnění nemá žádný náhled a v důsledku svých bludů se chrání různými mechanickými prostředky. Dovolací soud pak tyto úvahy doplnil v tom směru, že stěžovatelka se žádnému léčení sama nepodrobuje. Potvrzení, které stěžovatelka za tímto účelem předložila, prokazují dle Nejvyššího soudu pouze skutečnost formálních návštěv psychiatrické ambulance, jež neopravňují dojít k závěru o existenci reálné léčby. Klíčový znalecký posudek pak uvádí zejména to, že byla zjištěna závažná porucha s bludy, o jejíž existenci není dle znalců pochyb. Stěžovatelka

má dle posudku totální absenci náhledu chorobnosti svých představ, jedná v jejich duchu a brání se domnělým škůdcům instalací drahých zajišťovacích a sledovacích opatření a mnohačetnými podáními (míněno zřejmě různým orgánům veřejné moci). Její pobyt na svobodě je podle znalce nebezpečný pro společnost a hrozí aktivní obrana fyzickým útokem (viz č. 1. 3 až 11 spisu obvodního soudu). Dalšími argumenty již soudy uložení ochranného ústavního léčení nedoložily. Takové odůvodnění je však dle Ústavního soudu nedostatečné.

21. V první řadě Ústavní soud poukazuje na povahu ochranného ústavního léčení jako ochranného opatření podle § 96 a násl. trestního zákoníku. Nejde o trest, ukládaný často s prvkem jisté odplaty či vyvážení újmy oběti a pachatele, nýbrž, vzhledem k jeho vázanosti na duševní poruchu pachatele činu jinak trestného, je rozhodující odůvodněný závěr ohledně chování dotčené osoby do budoucna (srov. ustanovení § 96 odst. 1 a § 99 odst. 1 a 7 trestního zákoníku). Tomu pak odpovídá i přísné uplatnění zásady přiměřenosti jeho ukládání (srov. ustanovení § 38 odst. 2 a § 96 odst. 2 trestního zákoníku), potvrzené i v judikatuře Ústavního soudu, včetně zásady subsidiarity léčení ústavního ve vztahu k léčení ambulantnímu [viz nález ze dne 3. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3654/10 (N 35/60 SbNU 425)], a to již proto, že uložení ochranného ústavního léčení může představovat závažnější zásah do základních práv než trest odnětí svobody. Kritériem při jeho ukládání není společenská nebezpečnost spáchaného skutku, nýbrž potřeba léčby duševní poruchy (nápravy příčiny protiprávního jednání). Přesto je však přiměřenost formy léčby a spáchaného skutku (poškození či ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem) důležitou podmínkou pro ústavnost jeho uložení. Ani u relativně bagatelních deliktů není však uložení ochranného léčení ve výjimečných případech předem absolutně vyloučeno [viz nález ze dne 3. 11. 2004 sp. zn. IV. ÚS 502/02 (N 166/35 SbNU 257)]. Při posuzování těchto rozhodujících kritérií, tedy nebezpečnosti stěžovatelčina pobytu na svobodě a možnosti jiné (ambulantní) léčby jejího onemocnění, se však obecné soudy dle Ústavního soudu nezabývaly v míře přiměřené okolnostem případu, a nedovodily spolehlivě naplnění požadavku § 96 odst. 2 trestního zákoníku, podle kterého újma způsobená uložením a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu.

22. Co se týče stěžovatelčiny nebezpečnosti, byly v řízení řešeny dvě základní otázky. První byla možná recidiva stěžovatelčina trestného jednání, tedy křivého obvinění (obviňování) v důsledku bludů, a druhou byla hrozba vystupňování stěžovatelčina chování v násilné (resp. fyzické) útoky.

23. Jde-li o opakování deliktu křivého obvinění, resp. obecné podávání bludných návrhů orgánům veřejné moci, z napadených rozhodnutí nevyplývá, že by se takového jednání, natož pak s trestněprávní intenzitou, dopustila stěžovatelka více než jedenkrát, tedy rovněž v jiném řízení, vůči jiným osobám, apod. Taková skutečnost dle Ústavního soudu musí být nutně vzata v úvahu při hodnocení míry nebezpečnosti jednání stěžovatelky, a tím ovlivnit výběr vhodného trestněprávního postupu vůči ní. Ze spisu pouze vyplývá, že dle výpovědi její sestry stěžovatelka „znejpříjemňovala život“ vybraným osobám (sestrám nebo otcí) již od mládí a všichni věděli, že má psychické problémy (srov. úřední záznam o podaném vysvětlení ze dne 25. 11. 2014 č. j. KRPA-376013-15/TČ-2014-001116). Takové vyjádření je však zcela neurčité, soudy svědkyni ani nevyslechly a více se touto okolností nezabývaly.

24. U otázky možné eskalace stěžovatelčina jednání má pak závěr o tomto nebezpečí oporu v provedeném dokazování a odůvodnění napadených rozhodnutí ještě menší.

Znalecký posudek obsahuje vyjádření „*hrozí aktivní obrana fyzickým útokem*“. V samotném posudku tento závěr není podložen žádnými obecnými (statistiky, studie ohledně obvyklého průběhu poruchy, běžné znaky eskalace jednání, apod.), a tím méně pak konkrétními důkazy (výsledky testů, hodnocení anamnézy, apod.). V průběhu veřejného zasedání se pak znalec navíc vyjádřil již podstatně mírněji, že „*u těchto chorob nelze vyloučit i aktivní obranu*“ (srov. protokol na č. 1. 20 soudního spisu). Úkolem obecného soudu (který je vždy *peritus peritorum*) však nebylo činit závěry obecné o chorobě, nýbrž o stěžovatelce konkrétně.

25. Přitom již z výše uvedeného vyplývá, že stěžovatelka zřejmě trpí psychickými problémy po delší dobu (od mládí – viz sub 23), avšak nejsou v jejím chování jinak přítomny asociální projevy (srov. výpověď znalce na zvukovém záznamu veřejného zasedání) a stěžovatelka žije přinejmenším zdánlivě spořádaným životem (srov. vyjádření obhájce v protokolu na č. 1. 21 spisu obvodního soudu). Zároveň stěžovatelka vyjádřila případnou ochotu podrobit se ambulantní léčbě. Výše uvedené vykazuje dle Ústavního soudu určité nejasnosti či přímo rozpory mezi provedenými důkazy. Obecným soudům je v soudním řízení uloženo chránit základní práva a svobody (čl. 4 Ústavy). Proto bylo třeba v předmětném řízení při rozhodování o tak zásadním zásahu do života stěžovatelky usilovat o odstranění, popř. vysvětlení těchto nejasností takovým vedením výslechu znalce, aby bylo doplněno a vysvětleno v jeho posudku pouze hypoteticky uvedené tvrzení o „fyzickém útoku“ a posléze zase o „aktivní obraně“ (sub 24) při jeho výslechu. Jen tak se mohlo dojít k ústavně konformnímu řešení, které bude jednak respektovat právo stěžovatelky na řádně odůvodněné soudní rozhodnutí omezující její osobní svobodu, a na druhé straně bude garantovat dostatečnou ochranu společnosti před případným jejím hrozcím nebezpečným jednáním.

26. Jestliže bylo v soudním řízení zjištěno, že stěžovatelka proti domnělým útokům instaluje drahá zajišťovací a sledovací opatření, pak není z rozhodnutí a posudku zcela zřejmé, jaké povahy je tato činnost a v čem by mohla být nebezpečná pro stěžovatelku nebo její okolí. Z žádného místa spisu nevyplývá, zda jde o zařízení, která někoho ohrožují, poškozují v jeho soukromí či jsou jinak společensky nebezpečná. Ústavní soud uznává, že zájmem hodným soudní ochrany může být předcházení majetkové újmy, která stěžovatelce vzniká v důsledku její choroby, projevující se vynakládáním peněžních prostředků na obranu před domnělými útoky. Prokáže-li se, že je takové jednání pro stěžovatelku škodlivé, a je zcela projevem jejího prokazatelného onemocnění, pročez je nelze chránit jako legitimní projev autonomní lidské vůle, neexistuje ústavní překážka, která by zásahu veřejné moci proti takovému jednání bránila. Tento aspekt nemoci však nečiní jednání stěžovatelky společensky nebezpečným a s ohledem na zásadu proporcionality zcela zjevně neopravňuje státní moc k uplatnění tak intenzivního omezení ústavních práv, jakým je zbavení osobní svobody formou ochranného ústavního léčení, které je současně formou trestní sankce (§ 36 trestního zákoníku). K ochraně tohoto zájmu slouží primárně jiné právní instituty (srov. § 55 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

27. Tyto nedostatky odůvodnění napadených rozhodnutí se pak projevují zejména u otázky naplnění podmínky potřebnosti ústavního ochranného léčení v rámci testu proporcionality. Tím, že soudy dostatečně neodůvodnily nebezpečnost stěžovatelčina pobytu na svobodě, nemohly dostatečně podepřít nutnost jeho uložení podle čl. 39 Listiny. Zejména se měly důkladněji zabývat možnostmi uložení ambulantního léčení,

popř. využití jiných právních institutů, když se spokojily s vyjádřením znalce, který při veřejném zasedání uvedl, že představa o stěžovatelčině spolupráci při ambulantní léčbě není dostatečně podložena dosavadními zkušenostmi (srov. protokol na č. 1. 20 spisu obvodního soudu). Z takového vyjádření není však ani zřejmé, zda znalec má na mysli zkušenosti se stěžovatelkou (tedy získané provedením jednoho pohovoru), anebo zkušenosti s ostatními, obdobnými případy, popř. obojí. Každopádně je toto vyjádření opět přinejmenším nevysvětlené, a tudíž nepřezkoumatelné. Znovu bude třeba ověřit stěžovatelčinu ochotu podrobit se ambulantní léčbě (bude-li nařízena), jak prohlásila před obvodním soudem. V opačném případě jde o porušení stěžovatelčinych ústavně zaručených práv. Nemožnost uplatnění ambulantního léčení nelze rovněž dovozovat z pouhé skutečnosti, že si stěžovatelka dobrovolně neobstarala psychiatrickou léčbu [obdobný případ vývoje postoje stěžovatelky k léčbě řešil Ústavní soud v nálezu ze dne 3. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3654/10 (N 35/60 SbNU 425)]. Ústavní soud tak přisvědčil tvrzení stěžovatelky, že dokud nemá stěžovatelka soudně stanovenou povinnost se léčbě podrobit, nelze z jejího pouhého nepodstupování dovozovat závěr, že se jí v případě soudního nařízení nepodrobí. Zároveň je však třeba přisvědčit Nejvyššímu státnímu zastupitelství, že nedostatek náhledu na chorobu může být důležitým, byť rovněž nikoliv jediným důvodem pro uložení tvrdšího opatření. Rozhodující bude kontext této okolnosti s ostatními zjištěnými skutečnostmi.

28. Konečně poslední důležitou hodnotou je pak i ochrana práv samotné stěžovatelky. Je-li jí ponecháno právo podávat bludná podání orgánům veřejné moci, hrozí zcela reálně, že se tyto orgány jimi nebudou po určité době náležitě zabývat. Zároveň z ústavněprávního hlediska nelze po státu, resp. společnosti, která státu dodává zdroje (finanční, personální, atd.), spravedlivě požadovat, aby poskytoval maximální ochranu projevům chování, jež nepředstavují opakovaný řádný výkon práv, neboť jsou prokazatelně způsobeny duševní poruchou. Vzhledem k výše uvedenému však budou muset soudy rovněž přihlídnout k zásahům do ostatních stěžovatelčinych ústavních práv (právo na výkon zaměstnání, právo na nedotknutelnost obydlí, právo na rodinný a soukromý život), které by výkon ochranného ústavního léčení způsobil.

## V.

### Posouzení zbývajících částí ústavní stížnosti

29. Naopak řešení obvyklých rozporů mezi jednotlivými důkazy (v dané věci např. zpochybňovaná věrohodnost svědecké výpovědi) nepatří k úkolům Ústavního soudu. Z toho důvodu musí Ústavní soud odmítnout celou řadu stěžovatelčinych námitek.

30. V první řadě jde o tvrzení, že v řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí, nebylo prokázáno spáchání trestného činu, resp. činu jinak trestného. Vzhledem k povaze stěžovatelčina jednání, které bylo předmětem daného řízení, považuje Ústavní soud jeho trestnost za dostatečně prokázanou obsahem spisu, provedeného u veřejného zasedání, jež stěžovatelka nijak nerozporovala (srov. zejména úřední záznam o podání vysvětlení ze dne 8. 10. 2014 č. j. KRPA-376013-5/ČJ-2014-001116, úřední záznam ze dne 22. 8. 2014 č. j. KRPA-326020-7/TČ-2014-001116 a úřední záznam o podaném vysvětlení ze dne 3. 9. 2014 č. j. KRPA-326020-11/TČ-2014-001116). Obsah provedených důkazů nelze hodnotit jinak, než jako skutečnosti zcela jasně potvrzující spáchání trestného činu křivého obvinění, zvláště s přihlídnutím k tomu, že na něm bylo trváno při různých výsleších. Neopodstatněnost pak přisuzuje Ústavní soud rovněž



tvrzení, že stěžovatelčiným jednáním nedošlo k naplnění všech znaků krivého obvinění, jelikož stěžovatelka nevěděla o lživosti její výpovědi. Právě z toho důvodu (nedostatek přímého úmyslu v důsledku stěžovatelčiny duševní nekompetence) není totiž stěžovatelka trestně odpovědná za své jednání, které je nutno označit „pouze“ jako čin jinak trestný. Na jeho spáchání je však zásadně třeba pro jeho společenskou škodlivost rovněž reagovat, typicky užitím některého z ochranných opatření (ovšem s respektem k zásadě přiměřenosti zásahu s ohledem na duševní zdraví obviněné osoby). V takovém postupu, který svou intenzitou může přesáhnout uplatnění běžných sankcí, není dle Ústavního soudu možno spatřovat nepřípustnou diskriminaci osob trpících duševní chorobou, neboť srovnávané skupiny osob nejsou dle Ústavního soudu ve srovnatelném postavení, pokud jde o příčiny nežádoucího jednání a tedy i přípustné reakce na ně. Nelze sice připustit, aby byly osoby trpící duševní chorobou obecně znevýhodněny, avšak u konkrétních skutků či v konkrétním případě může dojít, vzhledem k zásadě individualizace trestně právní reakce, k užití opatření, které je z hlediska omezení základních práv a svobod tvrdší. Kupříkladu i ambulantní ochranné léčení může způsobovat větší zásah do svobody jednotlivce než trest odnětí svobody s podmíněným odkladem.

31. Za přípustnou považuje Ústavní soud i úvahu Nejvyššího soudu, dle níž stěžovatelka nepodstupuje dobrovolně potřebnou psychiatrickou léčbu a její návštěvy ambulance jsou vedeny pouze úmyslem opatření si určitého potvrzení. Rovněž tak nebezpečí, které stěžovatelčin pobyt na svobodě potenciálně představuje, je dle Ústavního soudu z napadených rozhodnutí dostatečně zřejmé a určité. Jak je uvedeno už výše, zmiňují napadená rozhodnutí, avšak s nedostatečným odůvodněním (viz výše), především nebezpečí recidivy a hrozbu eskalace stěžovatelčina jednání. Zde jen Ústavní soud připomíná, že součástí práv účastníka soudního řízení v podmínkách právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) je právo na odůvodnění rozhodnutí, které vyhovuje zákonem stanoveným požadavkům (srov. zde zejména § 157 odst. 2 až 4 o. s. ř.). Požadavky na odůvodnění rozhodnutí Ústavní soud opakovaně ve své rozhodovací činnosti formuloval a zde postačí na ně odkázat [viz např. nálezy ze dne 6. 3. 1997 sp. zn. III. ÚS 271/96 (N 24/7 SbNU 153), ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) nebo ze dne 21. 7. 2004 sp. zn. I. ÚS 639/03 (N 102/34 SbNU 79)].

32. Ústavní soud se pak nemohl jednoznačně vyjádřit ani k otázce (ne)naplnění požadavku proporcionality uvedeného postupu soudů, neboť odpověď na ni se bude z velké části odvíjet od okolností zjištěných a řádně posouzených ve znovuotevřeném řízení. Již v této fázi však může Ústavní soud uvést, že napadeným postupem obecných soudů není popřena podmínka vhodnosti jako prvního kroku tzv. testu proporcionality. Účelem institutu ochranného opatření je náležitá právní reakce (zpravidla preventivní povahy) na čin jinak trestný, spáchaný v důsledku duševní poruchy. Ideálním cílem je pak, stručně řečeno, vyléčení této poruchy či zvládnutí jejích projevů na míru společensky bezpečnou. Ochranné léčení je dle Ústavního soudu prostředkem k tomuto účelu zásadně vhodným, tedy způsobilým k jeho dosažení, jakkoli je třeba zdůraznit, že uložením ochranného léčení stěžovatelka nebude zbavena práva podávat trestní oznámení, avšak v ideálním případě by po absolvování léčby byla schopna toto právo vykonávat řádně, v souladu s právním řádem a jeho základními hodnotami. Navíc musí Ústavní soud poznamenat, že v demokratickém právním státě, který požaduje řešení konfliktů civilizovaným způsobem, a tudíž prostřednictvím orgánů ochrany práva k tomu povoláním, nelze přičítat stěžovatelce k tíži, že toto své právo (když takový stát zakazuje brát právo do svých rukou) využila. Z toho však lze obtížně vyvozovat závěry

o tom, že z její strany hrozí jejímu okolí bezprostřední nebezpečí, když takový postup je porušován i osobami zcela duševně zdravými a přesto porušujícími zákaz svémoci charakterizující moderní stát.

33. Současně však v této souvislosti nelze stěžovatelce přisvědčit v jejím tvrzení, že byla omezena na své osobní svobodě pouze pro výkon svých práv „v dobré víře“. Pokud by stěžovatelčino jednání bylo skutečně prokazatelně zapříčiněno zcela její duševní poruchou (tedy by rozpoznávací a ovládací schopnosti byly zcela vymizelé), nelze dle Ústavního soudu o dobré víře v právním významu vůbec hovořit pro nedostatek autonomní lidské vůle.

34. Ústavní soud se nemůže rovněž ztotožnit se stěžovatelčíným názorem, že společenská škodlivost jejího jednání je mizivá a zjevně neodůvodňující uložení ochranného ústavního léčení, když právě její jednání vede, či může vést, není-li na něj řádně reagováno, k celé řadě negativních dopadů. V první řadě jde zejména o porušení práv poškozeného, který je vyšetřován (obtěžován, stigmatizován, připraven o čas a duševní klid) toliko v důsledku projevu duševní poruchy. Odkazováním jeho ochrany pouze do občanskoprávního řízení musí pak poškozený podle názoru Ústavního soudu zcela zbytečně vynakládat další energii (jakož i peněžní prostředky) na nápravu stavu způsobeného projevem duševní poruchy druhé osoby. Takový postup je již v obecné rovině považován za nežádoucí, neboť jím jsou oběti trestného činu (resp. činu jinak trestného) stanovovány nadbytečné povinnosti k zajištění ochrany jejich práv. Dalším zájmem hodným ochrany jsou pak bezpochyby i omezené veřejné prostředky, které jsou vynaloženy na trestní řízení, jež stěžovatelka iniciovala, jakož i další řízení, která by mohla iniciovat v budoucnu, což je odvislé od závěrů dokazování.

## VI. Závěr

35. S ohledem na výše uvedené (viz sub 21 až 28) dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení stěžovatelčina ústavně zaručeného práva na ochranu osobní svobody podle čl. 8 odst. 1 Listiny postupem v rozporu s čl. 8 odst. 2 a čl. 39 Listiny, a dále jejího práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Námitkami porušení dalších ustanovení Listiny, popř. mezinárodních úmluv splňujících požadavky čl. 10 Ústavy se již proto nebylo třeba zabývat.

36. Ústavní soud tedy bez nařizování ústního jednání podané ústavní stížnosti podle § 82 odst. 1 a odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí Nejvyššího soudu, městského soudu a obvodního soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

**Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.**

V Brně dne 11. dubna 2017

Jan Filip  
předseda senátu